

„Борисъ Годуновъ“ на европейска сцена, Ч. е билъ почти най-важния представител на руската музика на западъ. Славянска чувствителностъ, задущевностъ, сърдечна простота, меланхолия и топлота, достигаща до дива разгорещеностъ, има отразени въ музиката на Ч. — голѣмъ стремежъ къмъ живота и пълното негово отричане, — това е музика, която действува силно на нервитѣ, и съ тѣзи си черти тя действува най-мощно на западната музикална публика. Ч. е, следъ Вагнера, композитѣтъ, който е упражнявалъ най-непосрѣдно въздействие върху западния слушателъ. Въ основата си, Ч. е една лирическа натура, на която не е чуждъ и известенъ сентиментализмъ. Неговата музика е богата съ лирични кантилени и, покрай чисто славянскитѣ черти, има много отъ европейския музикаленъ духъ. Ч. застъпва въ творчеството си всички музикални области, но най-значителенъ е въ областта на симфонията (шестата „Патетична“, най-ценната) която го поставя въ реда на голѣмитѣ свѣтовни симфонии (най-голѣмия руски). Лирическитѣ сцени „Евгений Онегинъ“ сж най-популярни, ала най-ценното му творение въ областта на драматичната музика е операта „Дама пика“, дето въ сцената на графинята Ч. се сили да предаде всичко онова, що предхожда тайната на смъртѣта, а, въ края, и самата смъртъ, дадена безъ всѣкаква театралностъ — съ изразителностъ, а не въ видъ на символъ — „съ сила на възображението, равна на реализацията на факта“ (Глебовъ). Нѣщо значително създава Ч. и въ своитѣ оркестрови сюити (третата отъ които най-хубава), въ областта на балета — най-красивия — „Спящата красавица“, и балетътъ-феерия „Брѣмбарче“, и клавирната миниатюра. Въ областта на църковната музика Ч. е създадъ една „Всенощна“ и една „Литургия“. Въ последната той се подчинява на собствената си артистическа подбуда (собствени думи), а въ „Всенощната“ се опитва да хармонизира старитѣ руски църковни напѣви, безъ да му се удаде да се освободи отъ европейското влияние. Твори: 6 симфонии, 6 сюити, „Италиянска капричио“, 6 увертюри, между които и „Тържествената“ — 1812 г. — за освещаването храма

на Христа-Спасителя въ Москва, фантазиитѣ-увертюри: „Ромео и Юлия“ и „Хамлетъ“, симф. балада „Воевода“, симф. поема „Сждба“, фантазиитѣ „Буря“ и „Франческа да Рамини“ — за оркестъръ, 3 струнни квартета, 1 клавиръ-трио (посветено на Н. Рубинщайнъ), фантазия, „Анданте и финале“, и 3 концерта за пиано съ оркестъръ, 1 концертъ, „Валсъ-скерцо“ и „Серенада меланхоликъ“ за цигулка и оркестъръ, вариации „Рококо“ — за чело и оркестъръ. Отъ множеството клавирни творби, най-интересни сж: „Годишнитѣ времена“ — 12 пиеси, „Детски албумъ“ — 24 пиески, ор. 40 — 12 пиеси, ор. 72 — 18 пиеси, „Руско скерцо и импромтню“, и сонатитѣ — G-dur и gis-moll, балетитѣ: „Спящата красавица“, „Лебедово езеро“, „Розови бодли“ и „Орѣхови щипци“, оперитѣ: „Воевода“ (1868), „Ундина“ (1868 г. — унищожена), „Опричникъ“ (1872), „Ковачътъ Вакула“ (1875), преработена 1885 подъ надсловъ „Черевички“ (Пантофкитѣ), „Евгений Онегинъ“, „Орлеанска дѣва“ (1881), „Мазепа“, „Чародейка“, „Дама пика“ (1890), „Йоланта“ (1892); музика къмъ нѣколко драми, 2 кантати за хоръ и оркестъръ, много хорови пѣсни, романси и др. Освенъ това, писалъ и единъ „Учебникъ по хармония“ (1870) и „Кратъкъ учебникъ по хармония“ (1885), превелъ Гевартовия „Учебникъ по инструментация“, и Лобевия „Катихизисъ на музиката“, и редактиралъ пълното събрание отъ църковно-музикални творби на Бортнянски — при Юргенсонъ.

Чаканъ — czakan — духовъ дървенъ инструментъ отъ вида на флажеолета, снабденъ съ лабиумъ, 6 звукови дупки, и една клапа за малкия прѣстъ на дѣсната ржка. Ч-тъ е въ As строй, съ обемъ



Чаканъ